

PORADNIK SYGNALIZATORA RUMIANKU ZWYCZAJNEGO

**Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich –Państwowy Instytut
Badawczy**

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP

II. PROGNOZOWANIE I SYGNALIZACJA TERMINÓW ZABIEGÓW OCHRONY ROŚLIN PRZECIWKO SPRAWCOM CHORÓB

1. Mączniak prawdziwy

III. SYGNALIZACJA TERMINÓW ZABIEGÓW OCHRONY ROŚLIN PRZECIWKO SZKODNIKOM

1. Mszyce

2. Płeszak rumiankowiec

3. Chowacz rumiankowiec

IV. SKOROWIDZ POLSKICH NAZW CHORÓB

V. SKOROWIDZ ŁACIŃSKICH NAZW SPRAWCÓW CHORÓB

VI. SKOROWIDZ POLSKICH NAZW SZKODNIKÓW

VII. SKOROWIDZ ŁACIŃSKICH NAZW SZKODNIKÓW

VIII. SPIS FOTOGRAFII

IX. LITERATURA

I. WSTĘP

Rumianek pospolity (*Matricaria chamomilla*, dawniej *Chamomilla recutita*) to aromatyczna roślina jednoroczna, należąca do rodziny astrowatych.

Dobre jest dla niego podłoże gliniaste, średnio-żyzne, a nawet piaszczyste, na którym jednak rośnie słabiej. **Uprawa rumianku** najlepiej udaje się na glebach wapiennych. Stanowisko powinno być dobrze nasłonecznione. Rumianek najczęściej atakują szkodniki. Dlatego bardzo ważne jest stosowanie odpowiedniego płodozmianu, zwalczanie chwastów a także dobór stanowiska z dala od sadów, lasów i użytków zielonych. Należy również zwrócić uwagę na stosowanie prawidłowego nawożenia azotowego.

II. PROGNOZOWANIE I SYGNALIZACJA TERMINÓW ZABIEGÓW OCHRONY ROŚLIN PRZECIWKO SPRAWCOM CHORÓB

Rumianek pospolity *Chamomilla recutita* (L.) Rausch. syn. *Matricaria recutita* L.

CHOROBY

Mączniak prawdziwy (*Erysiphe spp*).

Zbiorowa nazwa grupy chorób wywoływanych przez grzyby porażające nadziemne części roślin. Cechą wspólną mączniaków prawdziwych są białe, mączyste plamy, pojawiające się najczęściej na górnej stronie liści. Zwykle zaczynają się one pojawiać w dolnej części rośliny. Nalot ten składa się ze strzępek grzybni, konidioforów i wytwarzanych na nich zarodników zwanych konidiami. Nalot ogranicza proces fotosyntezy oraz transpiracji. Kiedy grzyb się rozprzestrzenia, może pokryć całą powierzchnię liścia, powodując żółknięcie i ostatecznie zasychanie. Może to również spowodować zahamowanie wzrostu całej rośliny. Oprócz białego nalotu charakterystycznego dla mączniaka, na roślinach widoczne są też czarne punkciki będące zarodnikami grzyba. Zarodniki te bardzo łatwo się rozprzestrzeniają. Wystarczy lekki podmuch wiatru, żeby przenieść zarodniki na kolejne rośliny i je zainfekować. Mączniak prawdziwy atakuje rośliny najczęściej w porze suchej i przy wyższych temperaturach powietrza. Zwykle pojawia się gdy temperatury w ciągu dnia wynoszą od 18°C do 24°C, a pomiędzy temperaturami dziennymi i nocnymi występują duże różnice.

Wzmożone występowanie:

- nadmierne zagęszczenie ładu
- nadmierna wilgotność podłoża
- przenawożenie azotem
- niezagospodarowane resztki poźniwne

Agrotechniczne działania zapobiegawcze:

- przestrzeganie zalecanej ilości wysiewu – prawidłowa obsada roślin
- właściwy dobór stanowiska – warunki glebowe
- prowadzenie zbilansowanego nawożenia mineralnego
- wykonanie pełnego zestawu uprawek poźniwnych po zbiorze przedplonu

Fot. 1 Mączniak prawdziwy na rumianku

III. SYGNALIZACJA TERMINÓW ZABIEGÓW OCHRONY ROŚLIN PRZECIWKO SZKODNIKOM

Mszyce (*Aphis spp.*).

Uszkadzają rośliny poprzez nakłuwanie tkanki i wysysanie soków. Na rumianku występuje kilka gatunków, spośród których najważniejsza jest mszyca trzmielinowo-burakowa (*Aphis fabae* Scop.) - czarne kolonie widoczne są głównie na pędach kwiatowych rumianku. Mszyce bezskrzydłe są czarne, matowe z lekko brązowym odcieniem.

Młodsze larwy są nieco jaśniejsze a starsze mają widoczne białe paski woskowe po bokach na odwłoku. Formy uskrzydłone mają długość do 2,6 mm. Na grzbiecie odwłoka mają rysunek złożony z jasnobrązowych plam bocznych i szeregu poprzecznych pasów. Gatunek zimuje w postaci jaj złożonych na trzmielinie zwyczajnej, kalinie koralowej i jaśminie wonnym skąd przelatuje głównie na rośliny z rodzin: psiankowatych i komosowatych i kapustowatych. Bezpośrednie szkody wynikają z nakłuwania liści i pędów przez te owady i wysysania soków roślinnych. Zasiedlone części roślin są zdeformowane i skędzierzawione. Wysysanie soków powoduje słaby wzrost roślin i ich żółknięcie.

Wzmóżone występowanie:

- przenawożenie azotem
- zachwaszczenie chwastami z rodziny komosowatych, psiankowatych, kapustowatych
- mała bioróżnorodność krajobrazu

Agrotechniczne działania zapobiegawcze:

- stosowanie odpowiedniego płodozmianu
- zwalczanie chwastów (komosowate, psiankowate, kapustowate)
- dobór stanowiska z dala od sadów, lasów i użytków zielonych
- stosowanie prawidłowego nawożenia azotowego
- zakładanie ostoi dla naturalnych wrogów (np. larwy much bzygowatych, larwy i chrząszcze biedronek, złotooki)

Płeszak rumiankowiec (*Olibrus aeneus* Fabr.).

Do najczęściej występujących w koszyczkach kwiatowych szkodników należą larwy płeszaka rumiankowca, które żerują na zewnętrznych ściankach dna kwiatowego i uszkodzają zawiązujące się nasiona. Należy do rodziny małych chrząszczy o owalnym, lśniącym ciele z wierzchu silnie wypukłym, a pod spodem płaskim. Głowa skierowana skośnie ku przodowi, z tyłu częściowo przykryta przedpleczem. Oczy duże, owalne i wycięte na przednim brzegu. Czułki 11-członowe, z ostatnimi trzema członami tworzącymi zwartą lub luźną buławkę. Żerują na porażonych grzybami trawach i turzycach oraz roślinach z rodziny astrowatych. Zasiedlają głównie łąki, polany, ugory,

ogrody. Zimują w wierzchniej warstwie gleby i pod odstającą korą. W środkowoeuropejskich warunkach nizinnych pojaw dorosłych następuje w końcu kwietnia lub maju.

Fot. 2 Pleszak rumiankowiec

Chowacz rumiankowiec (*Ceutorrhynchus rugulosus* Hoest.).

Do groźnych szkodników występujących w koszyczkach kwiatowych należą też larwy chowacza rumiankowca, które żerują pojedynczo wewnątrz dna koszyczka kwiatowego, wygryzając jego tkankę. Larwa jest biaława, beznoga z brązową główką, długości do 7 mm. Uszkodzone koszyczki przedwcześnie dojrzewają, a nasiona osypują się. Dodatkowa ich szkodliwość polega na zanieczyszczaniu surowca odchodami i larwami, obumarłymi na skutek wysuszenia. Chrzążki mają małe rozmiary ciała (ok. 3 mm) i długie, cienkie ryjki, ukryte w spoczynku po dolnej stronie ciała. Zimują w ściółce, na miedzach, pod grudkami ziemi. Wiosną, gdy temperatura gleby osiągnie ok. 5–7°C,

chrząszcze opuszczają miejsca zimowania, a gdy temperatura powietrza osiągnie 10–12°C, odbywa się ich masowy przelot na plantacje. Samice tego gatunku po krótkim żerowaniu i kopulacji składają jaja u nasady roślin, a młode larwy wgryzają się do pąków kwiatowych.

Wzmożone występowanie:

- nieprawidłowe zmianowanie
- uproszczenia agrotechniczne w uprawie roli (m.in. rezygnacja z orek i podorywek)
- nadmierne zagęszczenie ładu
- lokalizacja pól w sąsiedztwie łąk, ogrodów, ugorów
- mała bioróżnorodność krajobrazu

Agrotechniczne działania zapobiegawcze:

- unikanie stanowisk w sąsiedztwie nieużytków, na których stwierdzono występowanie szkodnika
- częsta lustracja plantacji polegająca na obserwacji roślin pod kątem ewentualnego pojawienia się szkodników - wykrycie pierwszych symptomów obecności szkodników pozwala na zastosowanie najbardziej skutecznych sposobów ich zwalczania
- głębokie przyoranie resztek poźniwnych
- dbanie o jak najlepsze warunki rozwoju dla naturalnych wrogów chrząszczy - drapieżne i pasożytnicze owady dobrze rozwijają się wśród krzewów i zadrzewień śródpolnych, żywopłotów
- wysiewanie obok uprawy głównej gatunków produkujących dużą ilość nektaru i pyłku, które przyciągają pożyteczne owady i inne stawonogi
- przestrzeganie zalecanej ilości wysiewu – prawidłowa obsada roślin

Fot. 3 Chowacz rumiankowiec

IV.SKOROWIDZ POLSKICH NAZW CHORÓB

- **Mączniak prawdziwy** .

V.SKOROWIDZ ŁACIŃSKICH NAZW SPRAWCÓW CHORÓB

- *Erysiphe spp*

VI.SKOROWIDZ POLSKICH NAZW SZKODNIKÓW

- **Mszyce**

- **Płeszak rumiankowiec**

- **Chowacz rumiankowiec**

VII.SKOROWIDZ ŁACIŃSKICH NAZW SZKODNIKÓW

- *Aphis spp*

- *Olibrus aeneus* Fabr

- *Ceutorrhynchus rugulosus* Hoest

VIII.SPIS FOTOGRAFII

Fot. 1 Mączniak prawdziwy na rumianku

Fot. 2 Pleszak rumiankowiec

Fot. 3 Chowacz rumiankowiec

IX. LITERATURA

Aktualne zalecenia ochrony roślin zielarskich

Dubas A.,2007,Zrównoważony rozwój we współczesnych systemach rolnictwa, Fragmenta Agronomica,XXIV,3(95),7175.

Henderson DM, 2004 The rust fungi of the British Isles: a guide to identification by their host plants, with an appendix correcting and updating the 2000 checklist. British Mycological Society; pp 35.

Kołodziej B.(red.),2010,Uprawa ziół. Poradnik dla plantatorów, PWRiL, Poznań.

Metodyki Integrowanej Produkcji opracowane przez Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa (<http://www.piorin.gov.pl/>)

Newerli-Guz J.,2016,Uprawa roślin zielarskich w Polsce, SERiA, Rocz.Nauk. 18(3):268–274.

Niechemiczne metody zwalczania szkodników - Boczek J. Wyd SGGW Warszawa 1992
Ochrona roślin - Kochman J., Węgorzek W. Plantpress Kraków 1997

Rumińska A.(red.),1984,Poradnik plantatora ziół, PWRiL,Poznań..Rumińska

A.,Suchorska K.,Węglarz Z.,1990, Rośliny lecznicze i specjalne. Wiadomości ogólne, SGGW-AR,Warszawa.

Sadowski A.,2013,Uprawa ziół i możliwości ich wykorzystania, Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w województwie podlaskim.

Saccardo, P.A. 1915. Fungi ex insula Melita (Malta) lecti a Doct. Caruana-Gatto et Doct. G. Borg annis MCMXIII et MCMIV. Nuovo Giornale Botanico Italiano. 22(1):24-76

